

Turayev Ziyadulla Norsoatovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti,
Moliya va turizm kafedrası katta o‘qituvchisi, i.f.f.d.

ORCID: 0009-0006-1668-8833

Samatova Sevinch Soatmurod qizi

TISU Turizm ta’lim yo’nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasining iqtisodiyotdagi o‘rni statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida turizmning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, bandlikka ta’siri hamda xizmatlar eksportidagi roli baholanadi. Shuningdek, so‘nggi yillardagi institutsional islohotlarning turizm rivojiga ta’siri ilmiy manbalar asosida o‘rganiladi. Natijalar turizmning iqtisodiy o‘shidagi muhim drayverlardan biri ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: turizm, YAIM, iqtisodiy o‘shish, multiplikator effekti, institutsional islohotlar, xizmatlar eksporti

Abstract: This article analyzes the role of the tourism sector in the economy of the Republic of Uzbekistan based on statistical data. The study evaluates tourism’s contribution to the Gross Domestic Product (GDP), its impact on employment, and its role in services export. In addition, the effects of recent institutional reforms on tourism development are examined based on scientific sources. The results indicate that tourism is one of the key drivers of economic growth.

Keywords: tourism, GDP, economic growth, multiplier effect, institutional reforms, services export

Аннотация: В данной статье анализируется роль туристической отрасли в экономике Республики Узбекистан на основе статистических данных. Исследование оценивает вклад туризма в валовой внутренний продукт (ВВП), его влияние на занятость, а также роль в экспорте услуг. Кроме того, рассматривается влияние последних институциональных реформ на развитие туризма на основе научных источников. Результаты показывают, что туризм является одним из ключевых драйверов экономического роста.

Ключевые слова: туризм, ВВП, экономический рост, мультипликативный эффект, институциональные реформы, экспорт услуг

Kirish. Turizm zamonaviy iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Jahon miqyosida turizm sohasi yalpi ichki mahsulotning qariyb 10 foizini tashkil etadi va global bandlikning muhim qismini ta'minlaydi (UNWTO, 2020).

O'zbekiston Respublikasida ham turizmni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. So'nggi yillarda amalga oshirilgan vizaviy liberallashtirish, infratuzilma rivoji va investitsiya siyosati ushbu sohaning jadal o'sishiga xizmat qilmoqda (Invest Uzbekistan, 2025).

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Turizmning iqtisodiy o'sishga ta'siri ko'plab empirik tadqiqotlarda tasdiqlangan. Xususan, turizm va iqtisodiy o'sish o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligi aniqlangan (Brida et al., 2016).

Shuningdek, turizm rivojlanishi xizmatlar sektori kengayishiga va bandlik darajasining oshishiga olib keladi (Dogru & Bulut, 2018).

Ba'zi tadqiqotlar turizmni iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri sifatida ko'rsatadi, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda (Katircioglu, 2014).

Turizmning multiplikativ effekti natijasida iqtisodiyotda qo'shimcha qiymat zanjiri yuzaga keladi (Cárdenas-García et al., 2015).

Shuningdek, turizm iqtisodiy rivojlanish va bandlikni oshirishda muhim omil sifatida qaraladi (Tribe, 2015). Jahon banki tadqiqotlariga ko'ra, turizm rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy diversifikatsiyaning samarali vositasi hisoblanadi (World Bank, 2023).

Zamonaviy tadqiqotlar turizmning institutsional muhit bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi. Ya'ni, qonunchilik, davlat siyosati va investitsion muhit turizm rivojiga bevosita ta'sir qiladi (OECD, 2022).

3. Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda statistik tahlil, taqqoslash usuli, trend (dinamik) tahlil, tizimli yondashuv metodlardan foydalanildi.

Ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi, xalqaro tashkilotlar (UNWTO, World Bank), ilmiy adabiyotlardan olindi.

4. Tahlil va natijalar. Empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turistlar oqimining oshishi YAIM o'sishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi (Seetanah, 2011). Bundan tashqari, turizm investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiy faollikni oshiradi (Lee & Chang, 2008). Turizm va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi uzoq muddatli kointegratsiya mavjudligi ham aniqlangan (Tang & Tan, 2015). Shu bilan birga, turizmning iqtisodiyotga ta'siri davlat siyosati va institutsional muhitga bog'liq (Hall & Page, 2014).

4.1. Turizmning asosiy statistik ko'rsatkichlari

So'nggi yillarda O'zbekistonda turizm sektori sezilarli darajada rivojlandi. Xususan, xorijiy turistlar soni keskin oshib bormoqda.

1-jadval.

O'zbekistonda turizm ko'rsatkichlari (2020–2025)

Yil	Turistlar (mln)	YAIM ulushi (%)	Daromad (mlrd USD)
2020	3.9	2.1	0.9
2021	4.2	2.3	1.1
2022	5.1	3.0	1.6
2023	5.2	3.5	2.0
2024	7.2	3.8	2.6
2025	10.7	4.2	3.1

Ushbu ma'lumotlar turizmning barqaror o'sish tendensiyasiga ega ekanligini ko'rsatadi. Xususan, 2025-yilda turistlar sonining 10,7 million nafarga yetgani rekord ko'rsatkich hisoblanadi (Statistika qo'mitasi, 2025).

4.2. Turizmning iqtisodiy ta'siri

Turizm iqtisodiyotga quyidagi yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatadi:

- YAIMga hissa: turizm ulushi 2,1% dan 4,2% ga oshgan
- Bandlik: xizmat ko'rsatish sektorida yangi ish o'rinlari yaratilgan
- Valyuta tushumi: xizmatlar eksporti oshgan

Bu natijalar turizmning iqtisodiy o'sishga sezilarli hissa qo'shayotganini ko'rsatadi (UNWTO, 2020).

4.3. Institutsional islohotlar va ularning ta'siri

O'zbekistonda turizm rivoji quyidagi islohotlar bilan bog'liq:

- vizasiz rejim va e-viza tizimi
- soliq imtiyozlari
- infratuzilma loyihalari

Ushbu chora-tadbirlar turistlar oqimining oshishiga va investitsiya faolligining kuchayishiga olib keldi (Invest Uzbekistan, 2025). Jumladan, O'zbekiston hukumati tomonidan qabul qilingan asosiy qonunlar va farmonlar orqali 2020–2025 yillarda turizmni rag'batlantirish bo'yicha maxsus soliq imtiyozlari joriy etildi; vizalarni soddalashtirish va elektron viza tizimi ishga tushirildi; hududiy turizmni rivojlantirish bo'yicha infratuzilma loyihalari amalga oshirildi. Islohotlar turistlar oqimini oshirdi, mehmonxona va transport infratuzilmasini rivojlantirdi, natijada iqtisodiy samaradorlik yaxshilandi.

4.4. Muammolar va cheklovlar

Shu bilan birga, quyidagi muammolar mavjud:

- xizmatlar sifati yetarli darajada standartlashmagan
- hududlar o'rtasida infratuzilma tafovuti mavjud
- malakali kadrlar yetishmovchiligi

5. Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turizm O'zbekiston iqtisodiyotining muhim va istiqbolli tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Statistik ma'lumotlar asosida turizmning YAIMdagi ulushi va iqtisodiy ahamiyati ortib borayotgani aniqlandi.

Ilmiy tadqiqotlar asosida aytish mumkinki, turizm sektori iqtisodiy o'sish, bandlik va eksport daromadlarini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Shuningdek, samarali institutsional islohotlar turizmning iqtisodiy samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omiliga aylanib bormoqda. Institutsional islohotlar turizm rivojining asosiy drayveri sifatida namoyon bo'ldi.

6. Takliflar

Turizm sohasining mamlakatimizda iqtisodiy rivojlanishdagi roli va samaradorligini oshirish uchun quyidagi jihatlarga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

- turizm infratuzilmasini rivojlantirish;
- xizmat sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish;
- kadrlar tayyorlash tizimini kuchaytirish;
- raqamli turizm xizmatlarini kengaytirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brida, J. G., Cortes-Jimenez, I., & Pulina, M. (2016). Has tourism led to economic growth? A panel data analysis. *Tourism Management*, 54, 215–224.
2. Cárdenas-García, P. J., Sánchez-Rivero, M., & Pulido-Fernández, J. I. (2015). Does tourism growth influence economic development? *Journal of Travel Research*, 54(2), 206–221.
3. Cooper, C. (2018). *Tourism: Principles and practice*. Pearson Education.
4. Dogru, T., & Bulut, U. (2018). Is tourism an engine for economic recovery? *Tourism Management*, 67, 425–434.
5. Hall, C. M., & Page, S. J. (2014). *The geography of tourism and recreation*. Routledge.
6. Invest Uzbekistan. (2025). *Tourism investment guide*. <https://invest.gov.uz>
7. Katircioglu, S. T. (2014). International tourism, energy consumption, and economic growth. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 36, 180–187.
8. Lee, C. C., & Chang, C. P. (2008). Tourism development and economic growth. *Tourism Management*, 29(1), 180–192.
9. OECD. (2022). *Tourism trends and policies*. OECD Publishing.